

УДК 338.48 (045)

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

кандидат технічних наук, Коноваленко О.Д., Даценко М.І.

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, Україна, Кременчук

Сільський зелений туризм виступає дієвим інструментом створення нових робочих місць та розвитку інфраструктури регіонів. В статті досліджені основні типи сільського туризму. Досліджено особливості сільського зеленого туризму та його вплив на зайнятість населення. Розглянуті та проаналізовані особливості надання туристичних послуг в замиському кластер-домі сільського туризму «Country House». Запропоновані заходи щодо більш ефективного розвитку зеленого туризму на Полтавщині і залучення більшої кількості вітчизняних і зарубіжних туристів.

Ключові слова: сільський зелений туризм, цінова стратегія, послуги сільського туризму, проблеми сільського зеленого туризму, авторські проекти для школярів.

*PhD in Technical Sciences, Konovalenko O.D., Datsenko N.I.
Formation of strategy of rural tourism development at regional level /
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Ukraine,
Kremenchuk*

Green rural tourism is an effective instrument for workplaces creation and regional infrastructure development. The article explores the main types of rural tourism. The main types of green rural tourism and its impact on the population employment have been researched. Furthermore, the principal features of the tourism services provided by the cluster-house of rural tourism «Country House» have been reviewed and analyzed. The measures which can promote the development of green tourism in Poltava region and attract more domestic and foreign tourists are proposed.

Key words: rural green tourism, price strategy, rural tourism service, green tourism issues, author's projects for schools.

Вступ. Туризм охоплює широкий діапазон видів діяльності: економічної, соціальної, обслуговуючої, послуги туроператорів і турагентів і т.д. У сучасних умовах розвитку України в кожній галузі відбувається пошук нових шляхів і методів виробництва, здійснюється аналіз сучасного стану, окреслюються перспективи на майбутнє. Ці процеси відбуваються також і в туристичній галузі, яка спрямована на отримання прибутку через задоволення туристичних потреб населення, надання йому різноманітних туристичних послуг у вигляді житла, харчування, транспортного й екскурсійного та іншого сервісу.

Розвиток туризму в економіці країни особливо актуальний, оскільки саме завдяки туризмові можна поліпшити соціально-економічну ситуацію в цілому. Сфера туризму підтримує майже 50 суміжних галузей та створює додаткові місця. Один турист дає роботу 10 особам [3]. Створення одного робочого місця в туризмі в 20 раз дешевше, аніж у промисловості. В широкому розумінні туристичну галузь можна визначити як міжгалузевий комплекс, який включає транспортні та туристичні підприємства; підприємства, пов'язані з туризмом (капітальне і дорожнє будівництво, підприємства комунального і готельного господарства, зв'язку та інші); широку сферу послуг, якими користується турист [7].

Сільський туризм – це проведення вільного часу в сільському середовищі, якому притаманна відповідна забудова, сільський побут, мальовничий ландшафт. Сільський зелений туризм поєднує в собі заняття у вигляді пішохідних і кінних прогулянок, спортивних та оздоровчих подорожей, які відбуваються у сільській місцевості серед живої зеленої природи. Так, іспанський дослідник Монтанер Хо Монтехано відмічає, що „зелений туризм” – це „діяльність, що відбувається у контакті з природою, життям у таборах або поселеннях. Ця діяльність поєднана із сільськогосподарськими роботами, знайомством із життям сільських поселень, пішими екскурсіями, вивченням флори і фауни [6, 8].

Інколи поняття сільський зелений туризм ототожнюють з агротуризмом. Так М.Рутинський і Ю.Зінько стверджують, що агротуризм маже виступати як елемент або частина сільського туризму тому, що він має тісний зв'язок саме із сільським фермерським господарством. Крім цих видів туризму можна виділити екологічний туризм. Його суть зводиться до організації туризму на малозмішаних людиною ландшафтах без заподіяння шкоди навколишньому середовищу [11]. Таким чином, екологічний туризм і зелений туризм спрямовані на збереження екологічних систем. Тому іноді ці два види туризму інколи називають екоагротуризмом. Але сільський зелений туризм, поєднуючи в собі деякі складові інших видів туризму, виступає як вид проведення вільного часу як стаціонарного відпочинку у сільській місцевості з невеликими радіальними маршрутами. В свою чергу екотуризм – проведення вільного часу на маршруті, під час якого люди знайомляться з природними чи історико-культурними пам'ятками території: [5].

Постановка проблеми. Сільський туризм швидко розвивається в Україні протягом останніх 10 років. Товарна і цінова політика в сфері сільського туризму спрямована на розробку привабливого туристичного продукту для вітчизняних та іноземних споживачів. Тому актуальним питанням постає питання розробки ефективної стратегії сільського (зеленого) туризму на Полтавщині.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі проблеми розвитку галузі туризму і її вплив на економічну складову держави досліджувались в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених – Н. Ольє, Р. Ланкар, Й. Рота, Г. Рігер, Д. Ісмаєв, Д. Стеченко [4]; М. Черета, Л. Бухаріна [11].

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення економічних і екологічних аспектів розвитку сільського зеленого туризму Полтавщини в умовах сталого розвитку регіонів України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Товарна політика в сфері сільського туризму спрямована на розробку привабливого туристичного продукту сільського туризму для вітчизняних та іноземних споживачів. Туристичні продукти сільського туризму в Україні можна представити наступними групами (таблиця 1):

Таблиця 1

Особливості туристичних продуктів сільського туризму

Критерії групування туристичних продуктів	Групи туристичних продуктів сільського туризму	Території, які асоціюються з відповідними туристичними продуктами
1. За видами туристичних ринків	1.1. Внутрішній	1.1.1. Всі області
	1.2. Іноземний	1.2.1. Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернігівська, Київська
2. За видами туристичних атракцій	2.1. Етнографічно-фольклорні	2.1.1. Полтавська, Закарпатська, Івано-Франківська, Київська
	2.2. Культурно-історичні	2.2.1. Київська, Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська
	2.3. Природно-рекреаційні	2.3.1. Всі області
	2.4. Сільськогосподарські	2.4.1. Всі області
	2.5. Гастрономічні	2.5.1. Всі області
	2.6. Екзотичні	2.6.1. Київська
	2.7. Привабливі умови розміщення	2.7.1. Полтавська, Чернігівська
	2.8. Можливості для активного відпочинку	2.8.2. Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська
	2.9. Змішані	2.9.1. Всі області

Аналізуючи таблицю 1 бачимо, що найперспективнішим сегментом споживачів туристичного сільського туризму виступають вітчизняні туристи. Тільки в Київській області найбільш поширений екзотичний (екстремальний) туризм для іноземних туристів. А саме відвідування Чорнобильської АЕС. З метою позиціонування та просування туристичного продукту оселі сільського зеленого туризму пропонують різновид додаткових послуг, які розрізняються за місцевостями (таблиця 2).

Таблиця 2

Різновиди послуг, що надаються туристам

Види послуг	Області					
	Івано-Франківська	Львівська	Закарпатська	Київська	Полтавська	Чернігівська
1. Харчування стравами національної домашньої кухні	**	**	**	*	*	**
2. Екскурсійне обслуговування	**	*	**	**	*	**
3. Участь у проведенні народних свят, обрядів	**	*	**	**	**	**
4. Збір грибів, ягід	**	*	**	**	**	**
5. Відвідування народних умільців	**	*	**	**	*	*
6. Пішохідний туризм	**	*	**	*	*	*
7. Полювання	**	**	**	**	**	**
8. Рибальство	**	**	**	**	**	**
9. Кінний туризм	**	**	**	*	**	**
10. Агропослуги	**	**	**	**	**	**
11. Зимовий відпочинок	**	**	**	*	*	**
12. Лікування	-	-	*	-	-	-
13. Придбання сувенірів	**	*	**	**	*	*

** - найбільш поширено,

* - досить поширено

- - не поширено

Цінова політика слугує вагомим інструментом залучення туристів для відпочинку в сільській місцевості і залежить від ряду факторів: місце розташування, категорії засобу розміщення, сезону тощо. Як показує дослідження, вартість послуг проживання в сільському туризмі не завжди відповідає специфіці такого виду туризму як недорогого сімейного відпочинку (таблиця 3).

Таблиця 3

Середня вартість послуг по розміщенню 1 особи в сільських садибах у деяких регіонах України, грн./чол.

Регіон	Умови	Вартість проживання	Вартість харчування
Дніпропетровська область, садиба „Стара хата”	У садибі – душ, гаряча вода, туалет, літній душ	150	100
Кіровоградська область, садиба „На гачок”	Телевізор, холодильник, туалет, душ, ванна, кухня	400 грн. за номер	за домовленістю
Закарпатська область, садиба „Смерекова хата”	Телевізор, душ, туалет	550 грн. за котедж (4 особи) 1100 грн. новорічна ціна 850 грн. за двохповерховий котедж (7 осіб) 1700 грн. новорічна ціна	харчування в кафе
Івано-Франківська область, садиба „Зоряна”	Телевізор, душова кабіна, туалет	400 грн. двухмісцевий номер 500 грн. трьохмісний номер	кафе-столова за домовленістю
Одеська область, садиба „Лагуна”	Телевізор, душ, туалет, гаряча і холодна вода цілодобово	150-375 грн. в залежності від класу кімнат	харчування за додаткову плату
Полтавська область, садиба „У Оксани”	Душ, туалет, холодильник, телевізор	150 грн. номер з кондиціонером	160

Наявність цінкових знижок може слугувати вагомим інструментом залучення туристів в сільській місцевості. Як показують проведені дослідження, в ряді регіонів (Київська, Полтавська, Львівська області) цінкові знижки практично не застосовуються, в той час як в Івано-Франківській, Закарпатській та Чернігівській областях використовуються ряд знижок з ціни послуг: сезонні знижки, знижки за кількість туристів, за кількість днів перебування, постійним клієнтам, для дітей (таблиця 4). Принципово важливим для залучення туристів до споживання послуг сільського туризму може стати подальше розповсюдження знижок в залежності від можливостей клієнта. Такий вид знижок є характерним лише для даного виду туризму.

Таблиця 4

Розмір цінкових знижок на послуги сільського туризму в регіонах України

Види знижок	Розмір знижок по регіонах, % до вартості					
	Закарпатська	Івано-Франківська	Львівська	Київська	Полтавська	Чернігівська
За кількість туристів	10-20	-	-	-	-	10
За тривалість перебування	10-20	10	-	-	-	10
Постійним клієнтам	10	20	-	-	-	20
Дітям	25-50	10	20	-	10-100	20
В залежності від можливостей клієнта	10	-	-	-	-	10-30

Підприємці в сфері сільського туризму, не маючи відповідних економічних знань та досвіду використання механізмів ціноутворення, орієнтуються при встановленні ціни на власну інтуїцію або на ціни конкурентів. Таким чином, цінова політика в сфері сільського туризму потребує розробки механізму визначення вартості послуг, що складають туристичний продукт, та механізму встановлення знижок.

Враховуючи проведені дослідження можна виділити основні фактори, які впливають на формування туристичних потреб [2].

Туристичні потреби формуються завдяки наступним факторам:

1. Природні фактори (географічне положення місця відпочинку, клімат, флора, фауна).

2. Соціально-економічний розвиток місця відпочинку (мова, економічний і культурний рівень розвитку країни).

3. Матеріальна база туристської індустрії (транспорт, готелі, підприємства харчування, дозвілля, спортивно-курортні).

4. Інфраструктура місця відпочинку (комунікації, під'їзні колії, освітлення, пляжі, стоянки, садово-паркові господарства).

5. Туристична пропозиція (ресурси гостинності, у тому числі екскурсійна, пізнавальна, спортивна, розважальна, курортна і рекреаційна пропозиції).

У основі будь-яких туристичних послуг лежить необхідність задоволення якої-небудь потреби.

На Полтавщині діють 74 садиби зеленого туризму. Серед цих садиб у Великобагачанському районі – 5 садиб, Диканський район – 18 садиб, Кременчуцький район – 3 садиби, Миргородський район – 15 садиб, Новосанжарський район – 5 садиб, Пирятинський район – 2 садиби, Полтавський район – 6 садиб, Шишацький район – 1 садиба, Гадяцький район – 2 садиби, Глобинський район – 1 садиба, Зінківський район – 2 садиби, Козельщанський район – 4 садиби, Котелевський район – 3 садиби, Лохвицький район – 2 садиби, Лубенський район – 5 садиб [9, 10].

Яскравим представником сільського зеленого туризму в Кременчуцькому районі виступає замиський кластер – дім сільського зеленого туризму, правдивої їжі, органік-товарів, етно-просвітництва, еко-освіти і відпочинку – Кантрі Хауз (Country House).

Садиба сільського зеленого туризму „Country House – Кантрі Хауз” – це затишний сільський будинок з усіма зручностями, великий двір з сучасним ландшафтом, з фруктовими деревами, штучним струмком та невеличкими озерцями, альтанками, дитячим майданчиком, а також городом, де все можна спробувати „прямо з грядки”. Мається чудовий газон, по якому вранці туристи мають змогу босоніж побродити і відчути росу свіжості та отримати пригорщу здоров'я.

Гостей зустрічають за давнім українським звичаєм – з хлібом-сіллю на вишиваному рушнику, біля входу на територію садиби. Пропонують справжній український борщ за рецептом господині, пампушки, вареники, печеню, сало, узвар, пироги, та багато інших трав – все з місцевих продуктів. Фірмова страва – здавляна пшоняна каша, зварена на відкритому вогні. Все це – в макітрах, глечиках, кухлях, глиняних тарілках. Якщо туристи бажають то їм приготують улюблену страву і, за бажанням, накриють стіл в європейському стилі.

Садиба має вигідне територіальне розміщення – між містом Кременчуком та ландшафтним заказником загальнодержавного значення „Білецьківські плавні”, який є складовою ландшафтного парку „Кременчуцькі плавні”. Це дає змогу відпочивальникам поєднувати тихий сільський відпочинок на природі з приладами розважальних закладів сучасного міста. Туристи можуть ознайомитись з пам'ятками природи, архітектури м. Кременчука та району.

Для туристів екскурсії та прогулянки круглий рік, бо неподалік садиби – заплави річки Дніпро, сосновий та змішаний ліс. До складу заказника входять острови Зелений, Динька, Фантазія, які в також можете відвідати.

Ви можете піти на риболовлю, полювання, збирати гриби та лікарські трави. А головне – відпочити душею і тілом від усіх проблем.

Особливістю садиби – є творчість – це і, в нашому естві, і у відвідувачах, які потрапивши до господарів одного разу стають постійними гостями, однодумцями та навіть друзями. Господарі творчо підходять як до організації простору, так і до організації Вашого відпочинку.

Вони запропонують Вам програму „ЕКО-RELAX”. Це справжня подорож до себе, повна неочікуваних приємних відчуттів та пригод! Наша садиба дає всі можливості для того, щоб по-справжньому відпочити душею, тілом, розумом, дозволити душі побути в стані комфорту і позитивного настрою. Ми складемо програму „RELAX-ДЕНЬ”, „RELAX-ВИХІДНІ” за Вашими побажаннями. Адже хтось наповну відпочиває тільки в групі малознайомих людей, хтось надає перевагу вузькому колу близьких друзів, комусь буде комфортно удвох з коханою людиною, а для когось це буде час, проведений наодинці із самим собою.

На території нашої садиби проводяться цікаві семінари-практикуми з ландшафтного дизайну та флористики, еко-заняття для дітей та дорослих.

На території садиби є постійнодіючий дитячий „НАТУР-КЛУБ”. Це унікальний авторський проект для діток віком від 3 до 12 років. В основі – програма спрямована на вивчення оточуючого світу, на взаємодію дитини і оточуючого світу з допомогою дорослого, який направляє діяльність дитини так, щоб вона могла робити самостійні висновки. В основу взято досвід німецький лісових дитячих садків та дитячих садків в сільських господарствах, де діти через екскурсії в ліс, прогулянки, ігри та заняття, розваги та свята, а також через працю в городах та по догляду за тваринами отримують необхідний досвід, вчаться досліджувати, засвоюють необхідні знання з математики, грамоти та інших наук, необхідних для занять у школі. Заняття проводить волонтер натурклубу, яка півтора року працювала в Німеччині саме в дитсадку такого типу. Кращі елементи німецького досвіду адаптовано до нашої природи, культури, історії та менталітету. Влітку діти мають змогу відвідувати натур-клуб щодня, а в інші пори року – два рази на тиждень – у суботу та неділю. В процесі занять діти вчаться вільно спілкуватись на трьох мовах – українській, російській та англійській.

Молодші школярі (діти від 7 до 12 років) мають змогу поєднувати відпочинок з розвитком у „ЗЕЛЕНІЙ ШКОЛІ”. Заняття в школі з цікавої ботаніки та знайомство з тваринним світом проходять один раз в

тиждень. В невимушеній формі діти проводять дослідницькі експерименти на міні-городах, під час еко-вечоринок, та в процесі спостережень за птахами, комахами, знайомляться на практиці з основами флористики та ландшафтного дизайну.

Не залишилися осторонь і підлітки. Для них влітку працює наметове містечко „ЕКО-ТАБІР”. Це час еко-фестивалів, свят, ярмарок рукоділля, конкурсів, спортивних змагань, участі в створенні еко-стежок, тощо. Одним словом, змістовного відпочинку.

Цікаву форму відпочинку в нашій садибі облюбували жіночки, які об'єдналися в жіночий клуб „ДАМСЬКЕ ЩАСТЯ”, адже в нашій садибі є простір для відпочинку, спілкування, для рідкісних кулінарних експериментів, для змістовних походів, подорожей та прогулянок, простір для тих малих радостей, які складають жіноче щастя. Щастя, де немає товкотні на зупинці, злого начальства, відключення гарячої води, де кошеня ловить сонячних зайчиків, а нитки якраз вистачає на три останні хрестики. І ніхто не вказує, як треба жити, а тільки допомагає вирішувати життєві проблеми. Жіночий клуб „Дамське щастя” – це нові можливості для особистого розвитку в поєднанні з активним відпочинком. Для всіх, без винятку, відкриті двері до нашої творчої майстерні. Власники садиби та всі члени сім'ї багато років поспіль займаються створенням народних і авторських сувенірів та їх виготовленням. Постійно приймають участь у міжнародних та всеукраїнських виставках, ярмарках прикладного мистецтва, конкурсах та інших мистецьких заходах. Роботи знаходяться в приватних колекціях Росії, Німеччини, США, Канади, Італії та ін. країн.

У майстерні „Country House – Кантрі Хауз” відпочиваючі зможуть поспостерігати, а за бажанням прийняти участь у майстер-класах по виготовленню різноманітних сувенірів від народних, етнічних до сучасних предметів декору. Тут ви можете домовитися з господарями і попрацювати разом із своїми співробітниками або друзями. Креативний майстер-клас в компанії колег – це відмінний і нестандартний тимбілдінг.

Господарі садиби з радістю поділяться своїми знаннями та вміннями. Ви можете поєднати відпочинок у садибі з навчанням технікам декупажу, вишивки, шаблонного малювання, бісероплетіння, кінусайги. Тут в тіні фруктового саду та під журчання водички ви можете пошити модні ляльки-тільди, створити штучні квіти з фоамірану, органзи, прикраси з бісеру, полімерної глини або поринути в історію віків – власноруч створити ляльку-мотанку, виготовити оберіг.

Висновки. В галузі сільського зеленого туризму проблемним сьогодні є неефективне та нераціональне використання відповідних ресурсів, сьогоднішній рівень розвитку туристичної індустрії не відповідає наявному потенціалу. Для Полтавщини розвиток сфери сільського зеленого туризму уповільнює відсутність розвиненої

інфраструктури, відсутність якісної реклами та глибокої інформації про садиби зеленого сільського туризму та послуги які надаються на світовому рівні.

Література:

1. Бухаріна Л.М. Розробка стратегії розвитку сфери туризму в Україні/ Л.М. Бухаріна // *Економіка та держава*. – 2009. – № 1. – С. 103–105.
2. Любіцева О.О. *Методика розробки турів : навчальний посібник [текст]* / О.О. Любіцева. – К.: «Альтерпрес», 2008. – 104 с.
3. Любіцева О.О. *Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти)* / О.О. Любіцева. – К.: «Альтерпрес», 2005. – 436 с.
4. Стеченко Д.М. *Передумови і напрями формування туристичного ринку в Україні* / Д.М. Стеченко // *Туризм: Теорія і практика*. – 2005. – № 1. – С. 5–11.
5. Черета М. *Членство в ЄС дає можливість розвитку туристичної галузі України* / М. Черета // *Зеркало недели*. – 2007. – 1 декабря. – С. 11.
6. Sznajder M. *Agroturystyka* / M. Sznajder, L. Przezbyrska. – Warszawa: *Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne*, 2006.
7. Офіційний сайт Світової організації туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.world-tourism.org>.
8. Джафар Джафари. *Феноменология туризма: сайт «туристический вестник»* [Электронный ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.tourvest.ru/articles/article0003>.

9. Офіційний сайт Асоціації лідерів тур бізнесу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.altu.com.ua/news>.
10. *Полтавщина туристична: Садиби сільського зеленого туризму* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://poltava-tour.gov.ua/page/sadibi-silskogo-zelenogo-turizmu>.
11. Рутинський М.Й. *Сільський туризм: навчальний посібник [текст]*/ Рутинський М.Й., Зінько Ю.В. – К.: Знання, 2006. – 271 с.

References:

1. Buharina, L.M. (2009). *Rozrobka strategiyi rozvitku sferi turizmu v Ukrayini, Ekonomika ta derzhava*, no. 1, s. 103–105.
2. Lyubitseva, O.O. (2008). *Metodika rozrobki turiv: navchalniy posibnik*, Alterpres, Kiev, 104 s.
3. Lyubitseva, O.O. (2005). *Rinok turistichnih poslug (geoprostorovi aspekti)*, Alterpres, Kiev, 436 s.
4. Stechenko, D.M. (2005). *Peredumovi i napryami formuvannya turistichnogo rinku v Ukrayini, Turizm: Teoriya i praktika*, no. 1, s. 5–11.

5. Chereda, M. (2007). *Chlenstvo v ES dae mozhlivist rozvitku turistichnoyi galuzi Ukrayini*, Zerkalo nedeli, 1 dekabrya, s. 11.
6. Sznajder, M., Przezbyrska, L. (2006). *Agroturystyka*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
7. Ofitsiyiny sayt Svitovoyi organizatsiyi turizmu [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: [http:// www.world-tourism.org](http://www.world-tourism.org).
8. Dzhafar Dzhafari. *Fenomenologiya turizma: sayt «turisticheskiy vestnik»* [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.tourvest.ru/articles/article0003>.
9. Ofitsiyiny sayt Asotsiatsiyi lideriv turbiznesu Ukrayini [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.altu.com.ua/news>.
10. *Poltavschina turistichna: Sadibi silskogo zelenogo turizmu* [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://poltava-tour.gov.ua/page/sadibi-silskogo-zelenogo-turizmu>.
11. Rutinskiy, M.Y., Zinko, Yu.V. (2006). *Silskiy turizm: navchalniy posibnik [tekst]*, Znannya, Kiev, 271 s.